

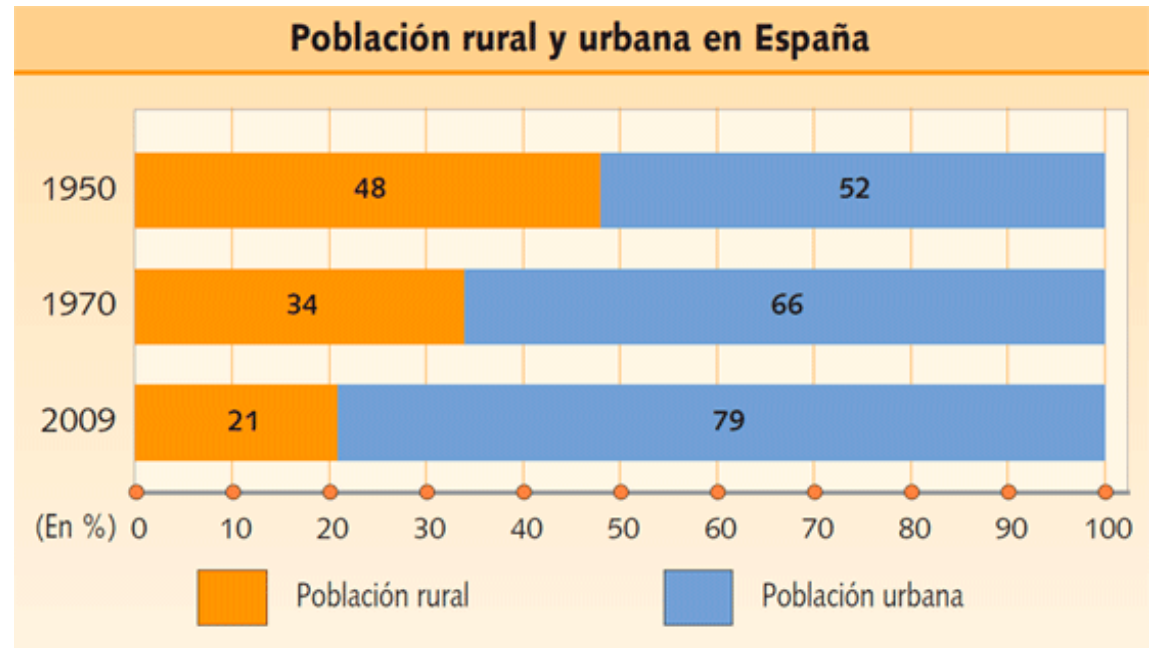
UNITAT 12.

LA FENOMEN URBÀ

A ESPANYA I A CATALUNYA

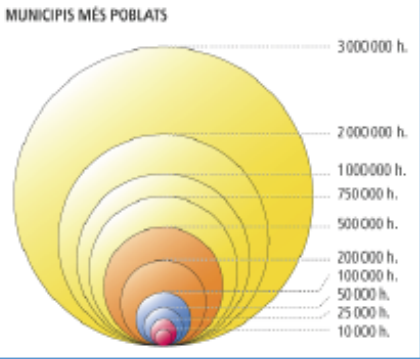

Espanya, al llarg del segle XIX i sobretot del XX, incrementà la importància de la indústria i dels serveis, descendant el valor del món rural. Per això es donà un important èxode rural.

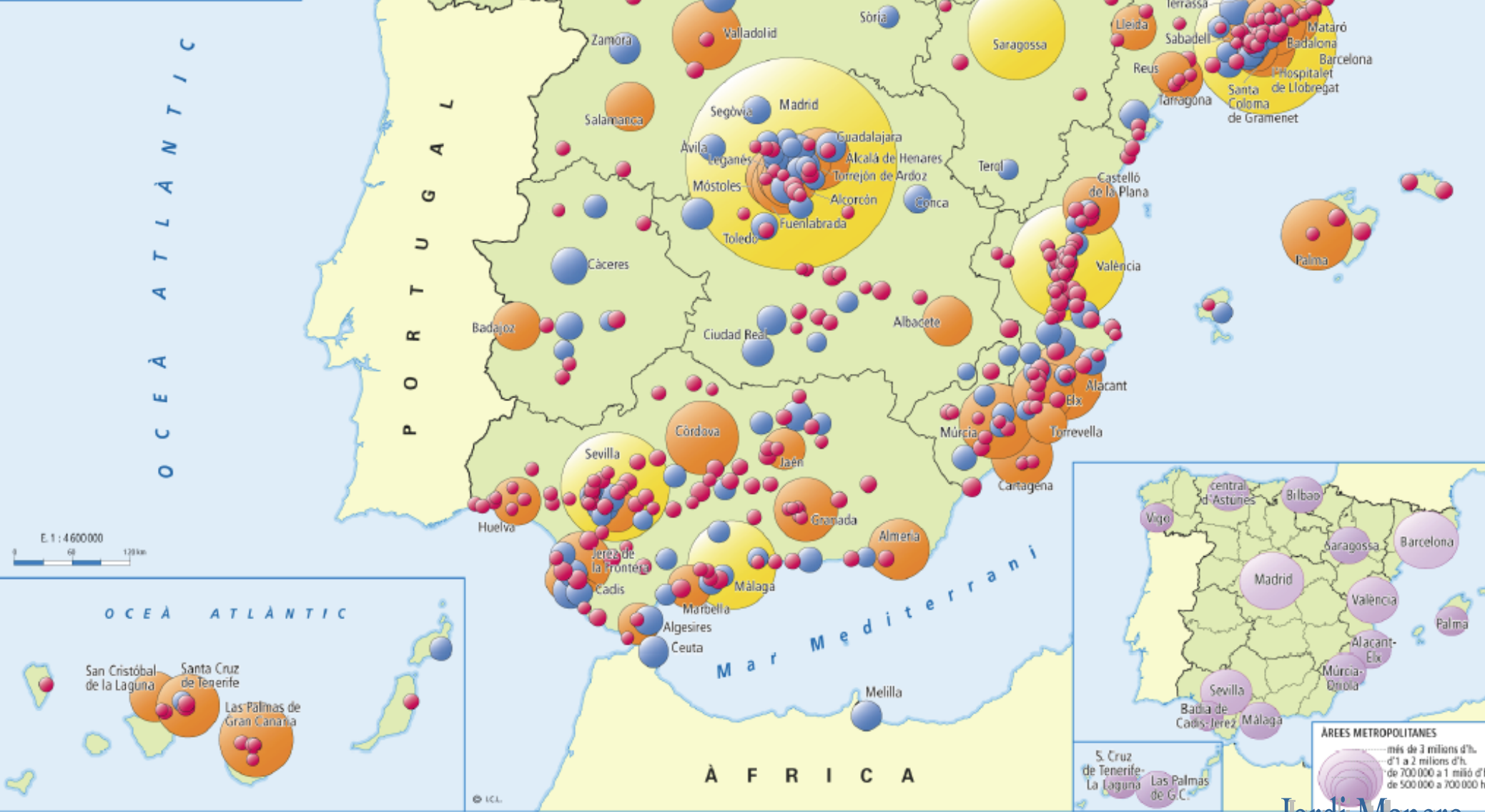

Aquest, juntament amb l'increment poblacional, comportà un i augment de la població urbana (1.900, 33,21%; actualment supera el 80%).

El creixement urbà descontrolat del desarrollisme franquista, juntament amb el boom immobiliari de finals del segle XX i principis del XXI, i l'increment poblacional, comportà una major densitat del teixit urbà.

Una gran part de la població espanyola resideix a ciutats que conformen una extensa xarxa urbana. Destaquen les àrees metropolitanes de Madrid i Barcelona, a més de València, Sevilla, Bilbao i Màlaga, entre d'altres.

Jordi Manero

La xarxa urbana espanyola és força desigual. Les ciutats més poblades es situen a la perifèria litoral i Madrid. Les CCAA amb més taxa d'urbanització són Andalusia, Catalunya, Madrid i el País Basc.

Madrid, Barcelona, València, Sevilla, Bilbao i Màlaga, amb les seves àrees metropolitanes, acumulen una tercera part de la població espanyola (representen l'1,9% del territori).

Madrid i Barcelona es situen entre les principals regions metropolitanes d'Europa.

#	Nombre	Población (2010)	Provincia	Comunidad autónoma
1	Madrid	3.265.038	Madrid	Comunidad de Madrid
2	Barcelona	1.615.448	Barcelona	Cataluña

D'aquesta manera, el sistema urbà espanyol està organitzat de forma jeràrquica. La **jerarquia urbana espanyola** distingeix entre:

- **Metròpolis estatals:** Madrid i Barcelona; concentren un volum important de població, exerceixen influència sobre la resta de territori estatal i estan relacionades amb altres ciutats a escala mundial
- **Metròpolis regionals:** capitals de regió, relacionades amb les metròpolis estats i que exerceixen la seva influència sobre extenses àrees de caràcter regional (Sevilla, València, Bilbao, Saragossa i Màlaga). La seva població es situa entre 500.000 i 1.500.000 habitants.

#	Nombre	Población (2010)	Provincia	Comunidad autónoma
3	Valencia	798.033	Valencia	Comunidad Valenciana
4	Sevilla	703.021	Sevilla	Andalucía
5	Zaragoza	674.725	Zaragoza	Aragón
6	Málaga	568.030	Málaga	Andalucía

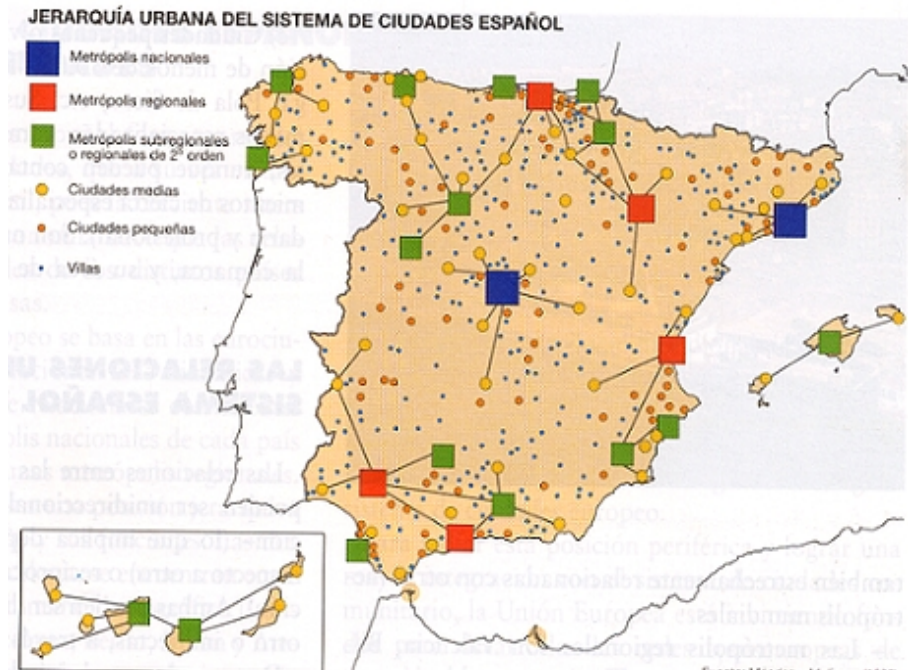
10	Bilbao	352.700	Vizcaya	País Vasco

- **Metròpolis subregionals o de segon ordre:** són àrees metropolitanes petites (la seva població no arriba a 500.000 habitants) com Vigo, Valladolid, Múrcia... Disposen de serveis especialitzats, però la seva influència és menor.

#	Nombre	Población (2010)	Provincia	Comunidad autónoma
7	Murcia	442.203	Murcia	Región de Murcia
8	Palma de Mallorca	405.318	Islas Baleares	Islas Baleares
9	Las Palmas de G. C.	383.343	Las Palmas	Canarias
10	Bilbao	352.700	Vizcaya	País Vasco
11	Alicante	334.329	Alicante	Comunidad Valenciana
12	Córdoba	328.659	Córdoba	Andalucía
13	Valladolid	313.347	Valladolid	Castilla y León
14	Vigo	297.241	Pontevedra	Galicia
15	Gijón	277.559	Asturias	Asturias
16	Hospitalet de Llobregat	256.065	Barcelona	Cataluña
17	La Coruña	246.028	La Coruña	Galicia
18	Granada	240.099	Granada	Andalucía
19	Vitoria	239.562	Álava	País Vasco
20	Elche	230.354	Alicante	Comunidad Valenciana
21	Oviedo	225.391	Asturias	Asturias
22	Santa Cruz de Tenerife	222.271	S. C. de Tenerife	Canarias
23	Badalona	219.786	Barcelona	Cataluña
24	Cartagena	214.918	Murcia	Región de Murcia
25	Tarrasa	213.697	Barcelona	Cataluña
26	Jerez de la Frontera	210.861	Cádiz	Andalucía
27	Sabadell	207.721	Barcelona	Cataluña
28	Móstoles	205.015	Madrid	Comunidad de Madrid
29	Alcalá de Henares	203.686	Madrid	Comunidad de Madrid

- **Ciutats mitjanes:** moltes capitals provincials atreuen serveis i població (entre 50.000 i 200.000): Santander, Segòvia, Logronyo, Burgos...
- **Ciutats petites:** últim esglaó subregional, nuclis de població entre 10.000 i 50.000 habitants, amb equipaments i infraestructures bàsiques: Soria, Teruel... La majoria però no són capitals de província.

Eixos del sistema urbà espanyol.

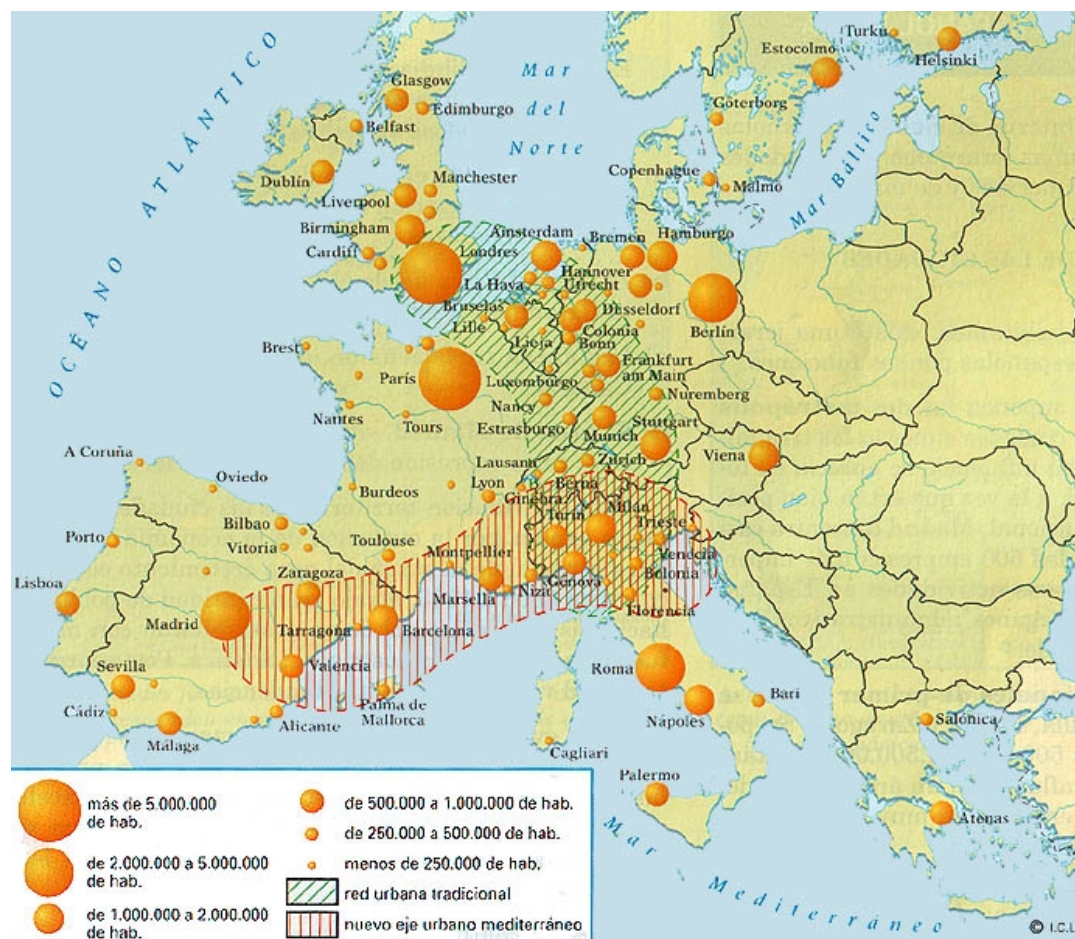
El sistema urbà espanyol es basa en un nucli central i diversos eixos perifèrics. Aquesta distribució coincideix amb la localització de les principals xarxes de transport i activitats econòmiques.

El sistema urbà espanyol es basa en un nucli central i diversos eixos perifèrics. Aquesta distribució coincideix amb la localització de les principals xarxes de transport i activitats econòmiques.

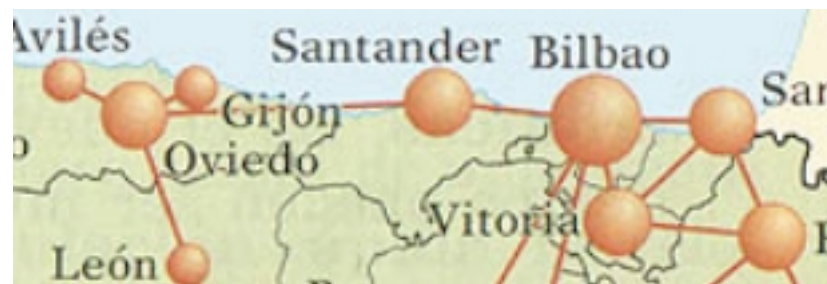
L'àrea de Madrid constitueix el nucli central. Exerceix una forta influència a Espanya i es troba ben connectada amb la resta d'Europa.

L'Eix mediterrani és el principal eix perifèric, incloent grans ciutats com Barcelona o València.

A l'**eix cantàbric** destaquen Oviedo, Gijón, Bilbao i Vitòria.

L'**eix de vall de l'Ebre** uneix l'eix mediterrani i el cantàbric. Destaquen Logronyo i Saragossa.

L'**eix atlàntic gallec**, entre Ferrol i Vigo, passant per A Coruña i Pontevedra.

L'**eix andalús** es divideix en dos. Un segueix la vall del Guadalquivir (Sevilla, Còrdova). L'altre la costa (Màlaga, Granada)

Per últim, cal esmentar els arxipèlags balear i canari.

JERARQUIA I EIXOS URBANS

CATALUNYA presenta una xarxa urbana dominada per BCN i la seva àrea metropolitana.

Des de fa dècades experimentem un procés d'acceleració d'extensió de la xarxa urbana i de rururbanització (ciutat difusa). Cal destacar sobretot les urbanitzacions dels 60 i també el creixement urbà dels 80 (de baixa densitat).

Constatem la pèrdua de població de les grans ciutats, sobretot Barcelona. De 1975 a 1996 Barcelona perd 242.331 habitants. La població es desplaça a la perifèria (com la indústria).

**POBLACIÓ URBANA, INTERMÈDIA
I RURAL A CATALUNYA**

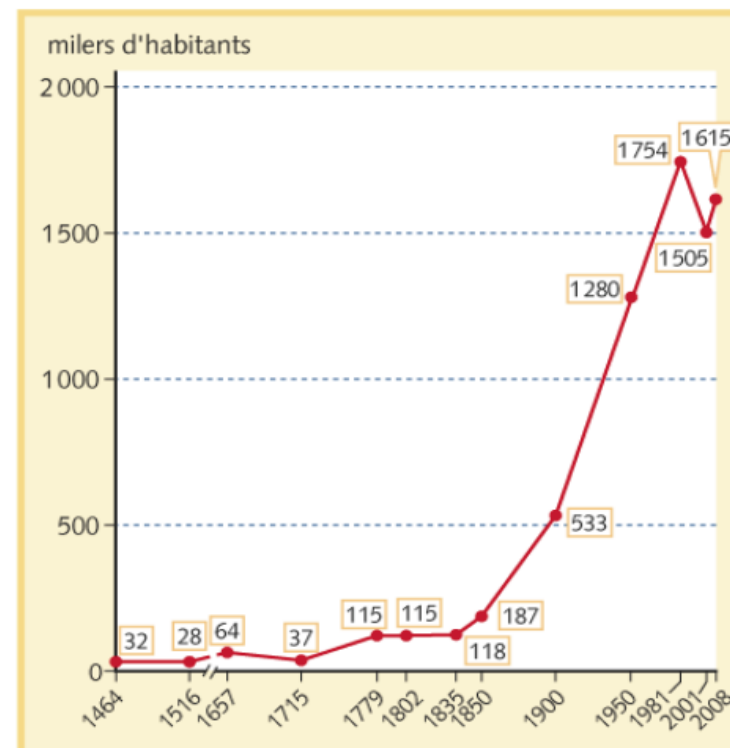
Any	Tipus de nucli		
	Urbà (en %)	Semiurbà (en %)	Rural (en %)
1900	42	22	36
1930	53,7	22,6	23,7
1950	61,7	18,9	19,4
1970	75,8	75,8	8,8
1986	80,6	12,8	6,6

Diversos factors hi influeixen:

- Alt preu del sòl, que incrementa el preu de l'habitatge i provoca l'expulsió de joves i rendes baixes.
- Nou model de vida, basat en urbanitzacions de cases unifamiliars (rururbanització).
- Millora de les comunicacions i increment del nivell de motorització.

A partir dels 80's amb la sortida de la crisi econòmica s'intentà controlar el creixement ràpid i caòtic. Malgrat tot, el boom de la construcció dels últims anys presentà importants deficiències.

POBLACIÓ DE LA CIUTAT DE BARCELONA

Ara la tendència és a la remodelació interna de les ciutats, amb els PGOU. La Generalitat, per la seva banda, ha creat un pla (2004) per a rehabilitar barris degradats.

PLA DE TRANSFORMACIÓ
DEL BARRI DE LA MINA

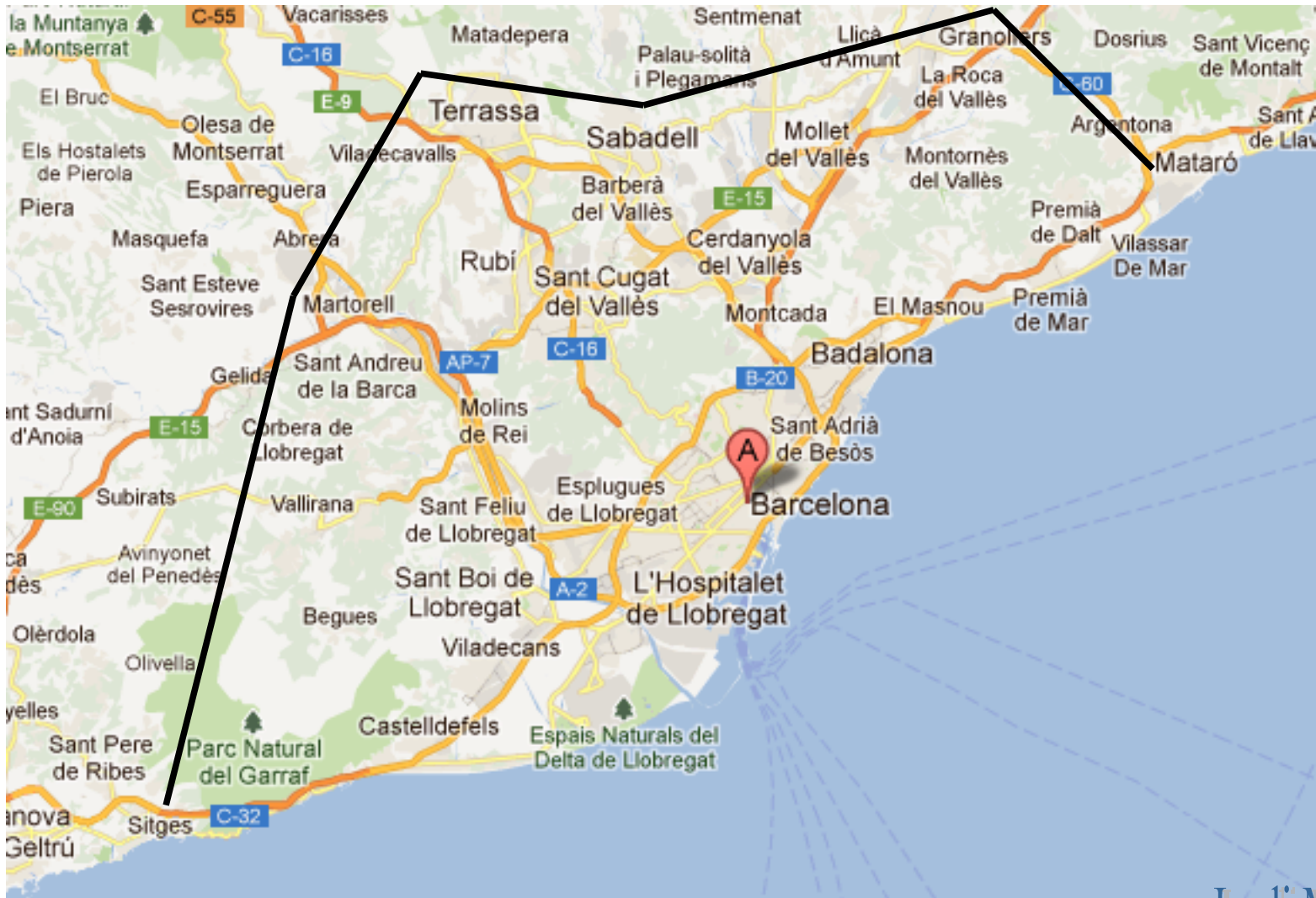
ACTUAL XARXA URBANA DE CATALUNYA

Diversos nivells:

a) Àrea metropolitana de Barcelona.

Amb més del 60% de la població catalana. Exerceix funcions de centralitat administrativa, econòmica i de serveis.

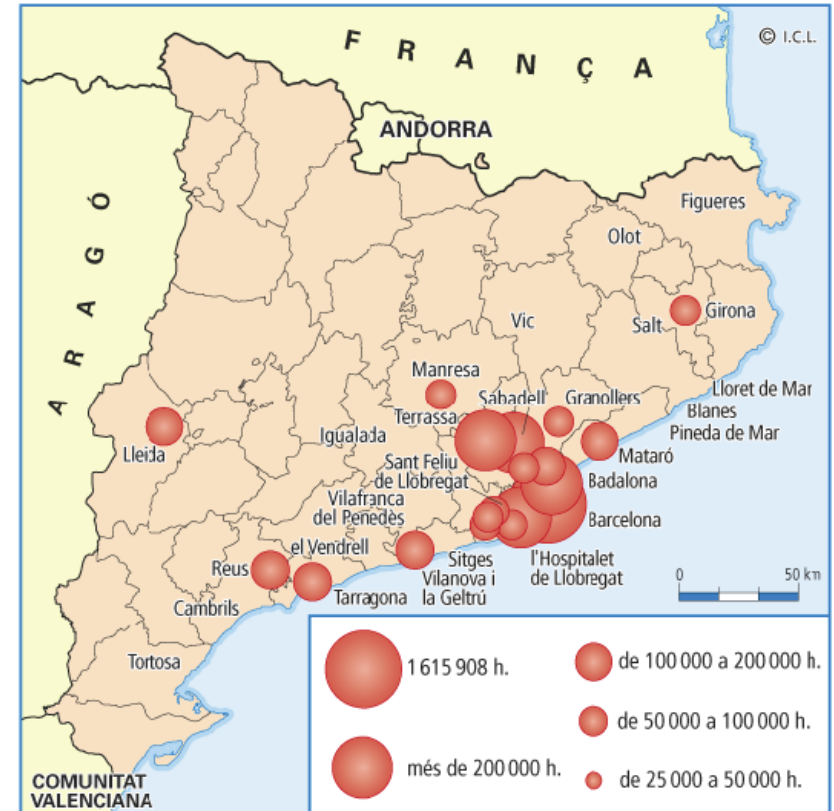
És constituïda per una conurbació central (Barcelona i municipis més propers, com Badalona, Hospitalet, Sant Adrià, Sta.Coloma...) i dues corones de poblacions en les comarques veïnes. La segona corona inclou Mataró, Granollers, Terrassa, Sabadell, Martorell, Sitges... (ciutats industrials i capitals de comarca).

b) Capitals de província (Tarragona, Lleida, Girona) i poblacions dels voltants.

c) Ciutats mitjanes capitals comarcals, amb forta influència (supracomarcal) en el seu entorn: Tortosa, Manresa, Vic, Figueres, Olot, Igualada, Puigcerdà, Vilafranca del Penedès...

d) Capitals de comarca més petites o nuclis subcomarcals importants (turisme, indústria), com la Seu d'Urgell, Berga, Roses, Palamós, Amposta, Cambrils...

CIUTATS DE CATALUNYA EL 2008

CIUTATS I URBANITZACIÓ A CATALUNYA

Les ciutats catalanes tenen una morfologia semblant a la de la resta de ciutats espanyoles i europees: nucli antic, eixamples, barris perifèrics...

La problemàtica urbana catalana.

- **La segregació social.** La forta immigració satura els barris vells, on també hi ha sovint elevades taxes d'atur. Els barris es degraden. Un fenomen semblant es dona en algunes ciutats dormitori.

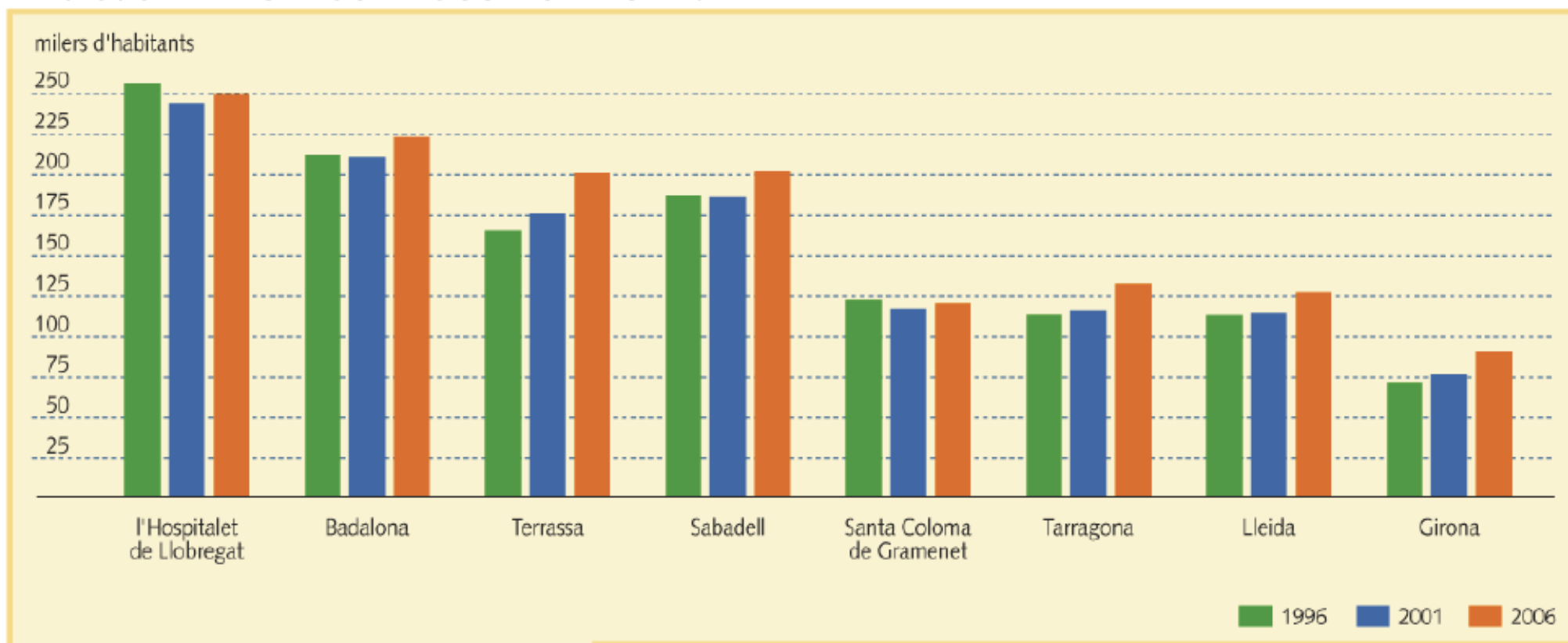

- **La mobilitat residencial.** Les rendes mitjanes-altes es desplacen for a de les zones metropolitanes, cercant millors habitatges. Això intensifica la utilització del vehicle privat.

- **L'impacte ambiental** (nivells de soroll, densitat de trànsit, consum energètic, contaminació, generació de residus, demandes de recursos...).

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A LES CIUTATS PRINCIPALS

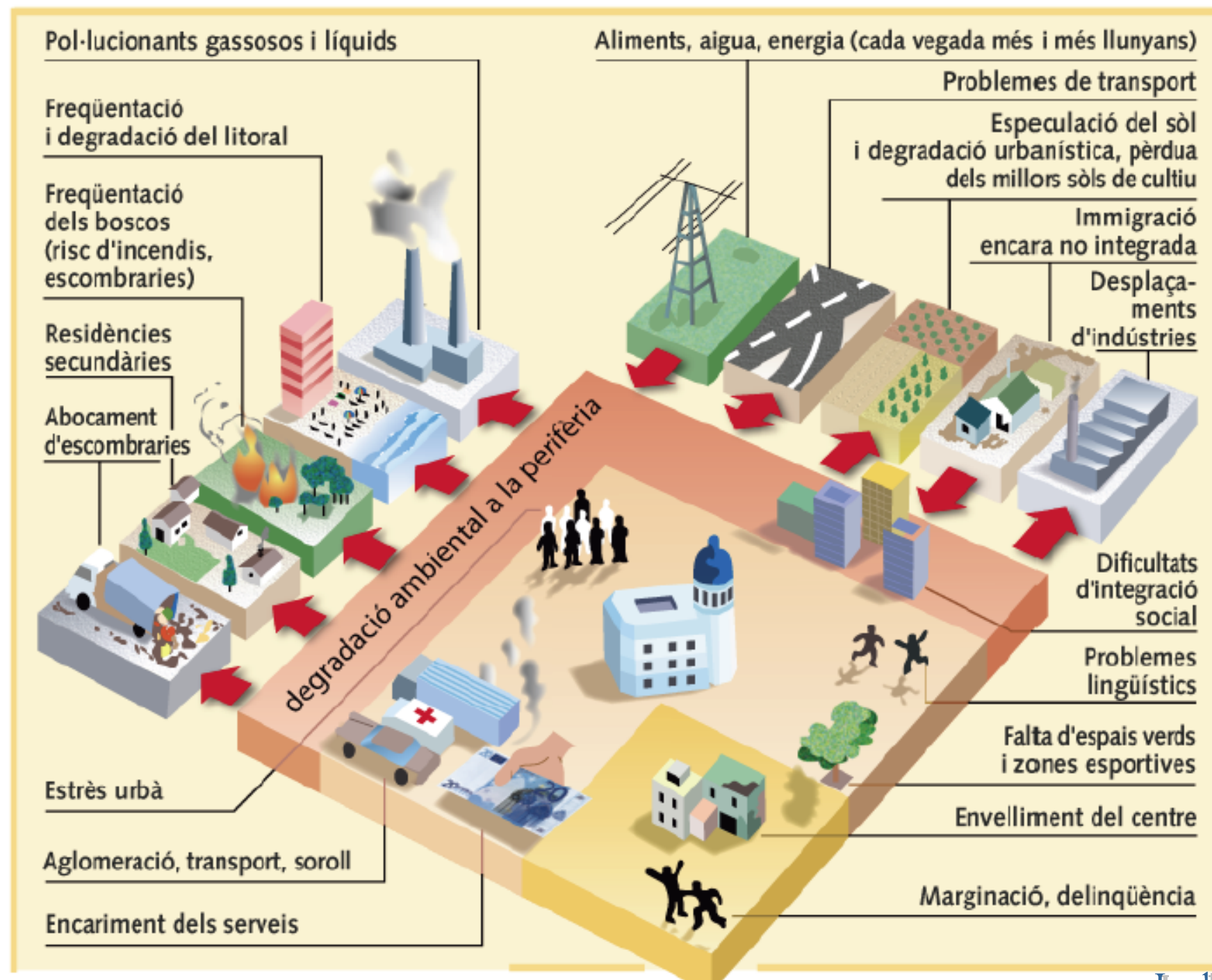
El model urbà dispers és ecològicament molt costós (presenta un important impacte ambiental.) És altament consumidor de sòl, dispara la mobilitat individual (incrementa el consum energètic i la contaminació) car el transport públic no és rendible (dispersió d'assentaments).

La contaminació en les ciutats espanyoles es deu bàsicament al trànsit rodat i a les emissions industrials, que generen també l'anomenada illa de calor.

Igualment, es generen centenars de kilograms de residus sòlids urbans per habitant i any.

L'IMPACTE MEDIAMBIENTAL DE LA URBANITZACIÓ

La política territorial catalana.

Les ciutats de Catalunya tenen un gran dinamisme. Aquest però, també genera problemes. Per això cal frenar el consum de sòl, protegir el patrimoni urbanístic, millorar la cohesió social, el transport, la connexió amb altres territoris...

Per evitar la segregació social en alguns barris cal millora la política d'habitatge (moltes ciutats presenten perifèries degradades).

La Generalitat el 2004 aprovà l'anomenada Llei de barris, que pretèn rehabilitar aquells més degradats.

El 2007 es van crear les ARE (Àrees Residencials Estratègiques) on el govern pot intervenir per construir-hi habitatges.

RODALIA DE LLEIDA

RODALIA DE BARCELONA

